

A jövő tudósai

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet harminckilencedik számában *Szvathné Szalay Márta* írását olvashatjuk a 2008-ban indult húszéves Nemzeti Tehetség Program eddigi eredményeiről és további terveiről. Kérjük, ha a jövő tudó-

saival kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése, vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Csermely Pétert az alábbi e-mail címen.

Csermely Péter

az MTA doktora

(Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani Intézet)

Csermely.Peter@med.semmelweis-univ.hu

A NEMZETI TEHETSÉG PROGRAM EDDIGI EREDMÉNYEI ÉS TOVÁBBI TERVEI

A Nemzeti Tehetség Programról szóló 78/2008. (VI.13. OGY-határozat elfogadásával az Országgyűlés 2008-tól kezdődően húsz évre határozott meg kiemelt feladatokat a tehetségsegítésben, a tehetséggondozásban. Határozatával elkötelezettségét fejezte ki a tehetséges gyermekek, fiatalok hosszú távú segítésére, folyamatos fejlesztésére, valamint kiszámítható támogatására.

A tehetséges fiatalok segítésének formái a teljes társadalmat áthatják, ezért a tehetség érvényesülését szolgáló stratégiai célok csak átfogó célkitűzések megjelölésével bonthatók le megvalósítható és ellenőrizhető egységekre. A célkitűzések és a hozzájuk rendelt konkrét tevékenységek – horizontális és vertikális összefüggéseiket is figyelembe véve – biztosítják, hogy a tehetségsegítés közvetlen „alanyai”, a tehetségek és segítőik, az állampolgárok és

szerveződések, a tehetségek segítésében érdekelt helyi, térségi, megyei és regionális szervezetek, valamint a program megvalósításában részt vevő állami szervek számára egyértelműek és megvalósíthatóak legyenek a célok.

A tehetségek segítése stratégiai és átfogó célkitűzéseinek állandósága mellett a tehetségsegítésnek egyes célterületei és az azokhoz kapcsolódó feladatok módosulhatnak, melyeket – a tehetségsegítés kiemelt helyzetének és alapvető célrendszerének változatlanul hagyása mellett – az Országgyűlés a Nemzeti Tehetség Program két évenként sorra kerülő időszakos áttekintése során végzi el.

Kiemelt fejlesztési területek

A 2009–2010. évi cselekvési programmal indultak el azok a tevékenységek, amelyek lerakták a 126/2008. (XII. 4.) OGY-határozattal elindított Nemzeti Tehetség Program alapjait. A Nemzeti Tehetség Program 2009–2010-es cselekvési programját meghatározó 1120/2009. (VII. 23.) Kormányhatározat megfogalmazta a kiemelt fejlesztési te-

rületeket, melyek ma is a Nemzeti Tehetség Program megvalósításának tartalmi pilléreit alkotják. A 2009–2010-es cselekvési program keretében először pályázhattak a közoktatás és a felsőoktatás tehetséggondozásának szereplői a Nemzeti Tehetség Program keretében.

A Nemzeti Tehetség Programról szóló 78/2008. (VI. 13.) OGY-határozatban foglalt célok megvalósításához szükséges intézkedésekről szóló 3079/2008. Korm. határozat végrehajtására a Kormány a Nemzeti Tehetség Programban meghatározott célkitűzések végrehajtása érdekében 2011–2012. évekre a két éves kormányzati cselekvési program kiemelt fejlesztési területeiként az alábbiakat jelölte ki:

- a tehetségsegítő hagyományok őrzése és gazdagítása;
- az egyenlő hozzáférés biztosítása a tehetségsegítés területén, az értékalapú társadalmi mobilitás elősegítése;
- a tehetséges fiatalok közösségformálásának és társadalmi felelősségének növelése;
- a tehetségsegítő személyek és szervezetek (oktatási-nevelési intézmények) megbecsülése;
- a tehetségtudatos (esélyegyenlőséget célzó tehetségsegítő programok, jó gyakorlatok elterjesztését segítő hálózatok) és tehetségbarát társadalom (önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok, tehetségsegítő tanácsok) kialakulásának elősegítése;
- hazai és határon túli magyar tehetségfejlesztő közösségek nemzeti együttműködésének segítése;
- a magyar tehetségsegítő eredményeknek az Európai Unió tagállamaival és más államokkal való megismertetése.

A pályázatok kiírásában hatékonyan és eredményesen működik együtt az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI), az Emberi

Erőforrás Támogatáskezelő (EMET), illetve a Minisztérium háttérintézménye, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI). Az OFI Nemzeti Tehetségfejlesztési Központja felel a Nemzeti Tehetség Program pályázatainak szakmai kidolgozásáért, a pályázatok sikeres lebonyolítása pedig az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő feladata. A Nemzeti Tehetségfejlesztési Központ – többek között – ellátja a Nemzeti Tehettségügyi Koordinációs Fórum működésével kapcsolatos feladatokat, összeállítja a pályázati tervet, melyet elfogadásra a Nemzeti Tehettségügyi Koordinációs Fórum elé terjeszt, majd az Emberi Erőforrás Támogatáskezelővel együttműködve elkészíti a pályázati kiírásokat, ellátja a beérkezett pályázatok szakmai elbírálását, valamint a későbbi megvalósítás szakmai ellenőrzését. Az érvényes, befogadott pályázatokat az Emberi Erőforrások Minisztériuma által kijelölt Szakmai Tanács értékeli, majd javaslata alapján az OFI felterjeszti döntésre az oktatásért felelős miniszternek. A legfontosabb értékelési szempontok:

- a pályázó szervezet tehetséggondozó tevékenységének rövid bemutatása;
- a pályázati program szakszerűsége, kidolgozottsága;
- a pályázati program és a pályázat céljainak illeszkedése;
- a pályázati program céljainak, szervezeti formáinak és munkatervének kidolgozottsága;
- a tervezett tevékenységek kidolgozottsága;
- az alkalmazott módszerek bemutatása;
- a program eredményességének a pályázó által meghatározott kritériumai;
- a költségvetés mennyiben reális, érthető, alátámasztott;
- a pénzügyi tervezés arányossága, illetve illeszkedése a tervezett programelemekkel;

- a program megvalósításában, sikerében közreműködő szakemberek szakmai felkészültsége.

A 2011–2012-es cselekvési program első pályázatai 2012. január 10-én, a pályázatát szervezeti kereteinek átalakítását követően jelentek meg. A Nemzeti Tehetség Program 2011–2012. évi cselekvési programjának megvalósítása során 2012. január 10-én tíz pályázat, 2012. március 6-án az Ady Endre ösztöndíjpályázat, 2012. március 24-én hat pályázat, 2012. április 3-án egy pályázat, 2012. április 27-én két pályázat, 2012. július 17-én két pályázat került kiírásra. A felhívásokra az egész országból, valamint a határon túli területekről is érkeztek pályázatok, melyek eredményességét a szakmai indikátorok mutatják. Több mint 330 ezer tanuló vett részt a tehetségsegítő programokban, ami azt jelenti, hogy a magyar oktatási rendszerben tanuló minden ötödik diákot érintett a Nemzeti Tehetség Program valamelyik eleme. 2012 decemberében újabb harminc pályázati felhívás került meghirdetésre. A beérkezett pályázatok közül a formailag érvénytelen pályázatok aránya nem éri el az 5%-ot.

Lebonyolított közoktatási pályázatok 2012-ben

A benyújtott pályázatok száma 2424, ebből a nyertes pályázatok száma 827. A közreműködő szakemberek száma 12 475 fő, a résztvevő diákok száma 334 487 fő. A pályázók székhelye szerint 139 település érintett.

Tanulmányi versenyek

A legtöbb tanuló tehetséggondozó versenyben vett részt. A tanulmányi versenyeken általában azok a tanulók vesznek részt, akik a megadott területen kiemelkedő tanulmányi teljesítménnyel már felhívták magukra a figyelmet. A tanulmányi versenyekre való fel-

készítés során a tehetséges tanulók erős oldalának fejlesztése áll a középpontban. A 2011–2012. tanévben megrendezett tanulmányi, tehetséggondozó versenyeken az összes érintett tanuló 61%-a (201 125 fő), a művészeti és sportversenyeken az összes érintett tanuló 36%-a (119 506 fő) vett részt. A versenyek szervezői törekedtek az objektív, minden résztvevő számára könnyen követhető és ellenőrizhető értékelési rendszer megvalósítására. Egyre nagyobb teret hódítanak az informatikai megoldások, gyakran az értékelés, a javítás is számítógépen történt.

A versenyek lebonyolítása során az együttműködők köre széles társadalmi összefogásról tanúskodott. A versenyeken független szakmai zsűri biztosította a magas színvonalat. A versenyeket a versenyzőknek és a felkészítő tanároknak szóló szakmai rendezvények is kísérték.

Tanulmányi, tehetséggondozó versenyek

A 2011–2012. tanévben megrendezendő tanulmányi, tehetséggondozó versenyek támogatására vonatkozó pályázatra 155 pályázat érkezett, a nyertesek száma 117. A kiírás három különféle tanulmányi, tehetséggondozó versenytípust támogatott; a különböző versenytípusokra és a résztvevőkre vonatkozó adatokat az 1. táblázatban foglaltuk össze.

Művészeti és sportversenyek

A 2011–2012. tanévben megrendezendő művészeti- és sportversenyek támogatására 573 pályázat érkezett, a nyertes pályázatok száma 117. A legnagyobb, közel hússzoros volt a pályázás a művészeti és sportversenyekre, melyek közül hatvankét sport- és ötven művészeti verseny került megrendezésre. A verseny, művészeti bemutató szintje alapján 47 országos, 36 regionális, 28 helyi, 1 helyi és megyei

A NAT több műveltségi területét átfogó komplex verseny	48 db
A NAT valamely műveltségi területének egészére vonatkozó verseny	45 db
A NAT valamely műveltségi területének adott részletére (pl. tantárgy) vonatkozó verseny	19 db
A versenyekre nevező tanulók száma	201 125 fő
Ebből lány, arányuk	97 624 (48,5%)
Megyei/területi fordulókban részt vevő tanulók száma	54 163 fő
Ebből lány, arányuk	25 412 (46,9%)
A versenyek döntőjében részt vevő tanulók száma	45 934 fő
Ebből lány, arányuk	18 843 (41%)
A versenyek döntőjében helyezett/díjazott tanulók száma	3 626 fő
Ebből lány, arányuk	1577 (43,5%)
A versenyek lebonyolításában közreműködő szakemberek száma	6080 fő

1. táblázat

hatáskörű volt. A résztvevők szerinti megoszlás (2. táblázat):

Szakmacsoportos szakmai előkészítő érettségi tantárgyi versenyek

A szakmacsoportos szakmai előkészítő érettségi tantárgyi versenyeket a Nemzeti Munkaügyi Hivatal bonyolította le a Szolnoki Műszaki Szakközép- és Szakiskola bevonása mellett. A 2012. április 4-i elődöntőkben 206 iskolából 1687 diák (873 leány és 814 fiú) saját intézményében, a 2012. április 25–26-i döntőben 486 fő (210 leány és 276 fiú) Szolnokon

vett részt. A díjkiosztóra 2012. május 3-án került sor. A verseny lebonyolításában résztvevő szakemberek száma 892 fő volt.

A tantárgyankénti részvétel és az elért teljesítmény adatait a 3. táblázat mutatja.

19. Közép-európai Informatikai Diákolimpia

A 19. Közép-európai Informatikai Diákolimpián a résztvevők csapatban indultak, saját országukat képviselték, azonban egyénileg versenyeztek. A verseny 2012. július 7–13. között Tatán, az Eötvös József Gimnáziumban zajlott. A résztvevő országok: az alapítók:

résztvevők	fiú	lány	összesen
összes résztvevő	62 911 fő	56 595 fő	119 506 fő
országos döntőben díjazott	10 122 fő	10 324 fő	20 446 fő
közreműködő szakember			3628 fő

2. táblázat

szakmacsoport érettségi tantárgy	elődöntő			döntő	
	nevezett létszám	visszakül- dött dolgozat	teljesít- mény (%)	létszám	teljesít- mény (%)
1. Egészségügyi alapismeretek	158	136	74,1	30	67,8
2. Szociális alapismeretek	30	14	60,9	12	65,5
3. Oktatási alapismeretek	31	27	65,9	26	62,0
4. Művelődési és kommunikációs alapismeretek	0	–	–	0	–
5. Gépészeti alapismeretek	98	74	74,2	30	74,6
6. Elektronikai alapismeretek	105	72	72,9	30	69,8
7. Informatikai alapismeretek	161	84	66,1	30	69,0
8. Vegyipari alapismeretek	33	23	59,4	14	64,0
9. Építészeti és építési alapism.	112	55	67,0	30	45,1
10. Könnyűipari alapismeretek	22	21	69,1	19	57,6
11. Faipari alapismeretek	26	14	69,7	13	71,1
12. Nyomdaipari alapism.	3	–	–	0	–
13a. Közlekedési alapismeretek (közlekedés-üzemvitel)	49	25	66,0	28	49,2
13b. Közlekedési alapismeretek (közlekedéstechnika)	13	10	74,1	10	56,5
14. Környezetvédelmi-vízgazdál- kodási alapismeretek	58	24	63,1	24	56,3
15a. Közgazdasági alapismeretek (üzleti gazdaságtan)	158	78	61,6	30	68,4
15b. Közgazdasági alapismeretek (elméleti gazdaságtan)	237	142	71,0	30	78,3
16. Ügyviteli alapismeretek	44	41	89,5	29	77,8
17. Kereskedelmi és marketing alapismeretek	146	76	67,5	30	66,6
18. Vendéglátás-idegenforgalom alapismeretek	124	94	66,4	29	65,4
20. Mezőgazdasági alapism.	65	43	66,8	31	55,5
21. Élelmiszer-ipari alapism.	14	11	62,1	11	60,5
ÖSSZESEN	1687	1064		486	
ÁTLAG			68,8		63,5

3. táblázat

Csehország, Horvátország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Románia, Szlovákia; a meghívottak: Észtország, Hollandia, Svájc, Szlovénia, Izrael. Az első Nemzetközi Informatikai Diákolimpiát 1989-ben rendezték meg. A gyorsan népszerűvé váló verseny kapcsán már 1993-ban felmerült e rendezvény közép-európai keretek közötti megrendezése. Ennek megfelelően Románia 1993-ban meghívta Ausztriát, Csehországot, Horvátországot, Lengyelországot, Szlovákiát, Szlovéniát és hazánkat egy ilyen típusú versenyre, az év végéig pedig a formális keretek kialakítása is megtörtént. Az alapító országok között találjuk Magyarországot is, ahol idén negyedik alkalommal került megrendezésre a 19. Közép-Európai Informatikai Diákolimpia. A tehetséggondozó program keretében összesen tizenkét országból hetvenhat fő érkezett a hétnapos, gazdag kulturális programokkal kiegészített versenyre, amelynek fő szervezője a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság volt. A nemzetközi szokásoknak megfelelően a csapatok mellé kísérőket biztosít a rendező szervezet, így az egyéb szervezőkkel az olimpia alatt a résztvevők összlétszáma elérte a százhuszötöt. A Diákolimpia során öt arany-, tíz ezüst- és tizennégy bronzérem került kiosztásra, a magyar csapat tagjai egy ezüst és tizennégy bronzéremet szereztek meg. A versennyel párhuzamosan zajló internetes versenyre négyszáz fő regisztrált a világ szinte minden pontjáról, ami mutatja a verseny iránti nagy nemzetközi érdeklődést. A versenyt kulturális programok kísérték. Meglátogatták többek között a tatai természetvédelmi területet és a szabadtéri geológiai múzeumot, a tatai várat és múzeumot, illetve az esztergomi bazilikát. A nyitó- és záróünnepségen a helyi fiatalok tartottak hangszerbemutatót, illetve az Eötvös József Gimnázium

néptáncosai adtak műsort. A sportprogramokon a labdarúgás, a kosárlabda, a röplabda és az asztalitenisz volt a legnépszerűbb. A diákolimpia egyik kiemelkedő szakmai programja volt a videokonferencia, amelyen a rendezvényt támogató nemzetközi szoftverfejlesztő cég egy neves mérnöke (korábbi diákolimpikon) osztotta meg gondolatait a versenyzőkkel. A forgószínpadszerűen megrendezett diákolimpiának a terveknek megfelelően Magyarország legközelebb 2019-ben lesz házigazdája. A szervezet célja, hogy a mostani rendezvény tapasztalatait felhasználva hazánk egy újabb sikeres diákolimpiát tudjon majd megrendezni.

Művészeti tehetséggondozó programok

A tehetséges fiatalok felkészítését végző, kiváló programmal dolgozó alapfokú művészetoktatási intézmények támogatására kiírt pályázatra ötvenkét pályázat érkezett, a nyertes pályázatok száma negyvenhárom.

A tehetséges fiatalok felkészítését végző, kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézménynek a pályázat támogatást nyújtott legalább hatvanórás projekt kidolgozására, amely hozzájárul a tanulók/ fiatalok képességeinek fejlesztéséhez, alkotó és önkifejező képességeik kibontakoztatásához, tehetségük gondozásához a zeneművészet, a táncművészet, a képző- és iparművészet és a színművészet-bábművészet területén. A pályázat támogatta a kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási intézmények sajátos pedagógiai céljait, módszereit, eszközeit és eredményeit bemutató rendezvények szervezését. A tehetségfejlesztő programokon 3589 tanuló, a művészetoktatás fejlesztő programjaiban 582 szakember vett részt. Huszonhárom pályázat komplex: képző- és iparművészeti ágban tizenegy, táncművészeti ágban három, zene- és

táncművészeti ágban kettő, szín- és bábművészeti ágban egy, zeneművészeti ágban egy volt a pályázók száma. A projektek „igazi” eredménye a produkció létrehozása, bemutatása volt – kiállítás, hangverseny, előadás formájában. A programba bevont tanulók nyitottabbakká váltak a művészi értékek befogadására, képessé váltak az önkifejezés új, a projekt során megismert különböző, legváltozatosabb formáira. Változatosak voltak az alkalmazott szervezeti formák is. Az iskolai tanórán kívüli szervezeti formák közül a műhely, a szakkör, az énekkar voltak a leggyakoribbak. Az iskolán kívüli szervezeti formák közül a tábor, alkotótábor, a hangverseny, kiállítás a képző- és iparművészeti alkotásokból, a vetélkedő, táncház, formációs táncok tanulása, vizsgálóelőadás, egymás produkcióinak megtekintése, értékelése és a szabadidős programok kézműves tevékenységgel, kirándulással, közös sport, mozgás tevékenységgel fordultak elő leggyakrabban.

Természettudományos, matematikai és műszaki tehetséggondozó programok

A közoktatásban tanulók természettudományos és műszaki kompetenciáinak elmélyítését segítő tehetséggondozó projektek támogatását biztosító pályázatra 322 pályázat érkezett, a nyertes pályázatok száma 67.

A közoktatásban tanulók természettudományos, matematikai és műszaki kompetenciáinak elmélyítését segítő tehetséggondozó programok támogatására kiírt pályázatra nyolcszoros volt a túlpályázás. A programban aktívan és folyamatosan részt vevő fiúk száma 883, a lányok száma 616 (41%) volt, ez a részvételi arány kiemelkedő. A programokban részt vevő pedagógusok, szakemberek száma 480. A program sikerét, eredményességét mutatja, hogy magas, 113 a tehetségek bemutat-

kozását szolgáló rendezvények és a program megvalósításában együttműködő partnerek száma (245) is. Az alkalmazott szervezeti formákat tekintve iskolán kívüli programokon, üzemlátogatások vagy gyakorlatorientált foglalkozások keretében (terepen) bővítheték ismereteiket a diákok. Megfigyelés során például saját mérésen alapuló zuzmóterképet készítettek a tanulók. Az IBST (Inquiry Based Science Teaching) alkalmazása során a diákok a kísérletek kivitelezésén és a következtetések levonásán túl a kísérlet megtervezését is maguk végezték.

Egyenlő hozzáférés biztosítása

A kisiskolák, valamint a hat és nyolc évfolyamos középiskolák tehetségsegítő programjai kidolgozásának támogatására kiírt pályázatra huszonhárom pályázat érkezett, a nyertes pályázatok száma tizenhét. A pályázat „A” komponense a kisiskolák, „B” komponense a hat és nyolc évfolyamos középiskolák tehetségsegítő programjainak kidolgozását támogatta.

A pályázók szakmailag magas színvonalú tematikus táborokat szerveztek, gazdag módszertani eszköztárral. A módszerek között az egyéni és csoportmunka, a projektmódszer, a kooperatív tanulás, dramatikus játék, differenciálás éppúgy megtalálható, mint a játékos foglalkozások és a szabadidős tevékenységek.

A hat-nyolc évfolyamos középiskolák a kiemelkedően tehetséges tanulók azonosítását alapvetően a tanári, szülői jellemzés, iskolapszichológus bevonása, tesztek és kérdőívek alkalmazása, tanuló társak jellemzése segítségével végzik. A matematikai, nyelvi, művészeti képességek felmérésére fektetik a hangsúlyt az intézmények. Néhány intézményben iskolán kívüli programot szerveznek a tehetségek azonosítására, olyan komplex, többnapos

tematikus nyári tábort, amely a résztvevők képességeinek felmérésére kíván keretet teremteni fejlesztő tevékenységek, játékos feladatok, kreatív foglalkozások segítségével.

Egy tehetségéletpálya-nyilvántartó rendszer kialakítására kiírt pályázatot a Polgár Alapítvány az Esélyekért valósította meg. Hat települési, egy térségi (Miskolc) és egy országos (Budapest) tehetségkutatót szervezett meg, amelyen a más megjelenteken kívül összesen 348 bemutatkozó vett részt, közülük negyvennégyen lettek kimagaslóan tehetségesként azonosítva. Összehasonlította a tehetségkutató rendezvények eredményességét, a ráfordított munkaórákat és költségeket. Kipróbálta az intézmények e-mail-es megkezdésének hatékonyságát. A módszertani anyag kidolgozásába bevonták a Roma Tehetségsegítő Tanácsot. A pályázat más nyilvántartó rendszerek elemzését követően tehetségéletpálya-nyilvántartó rendszert hozott létre (URL).

A roma fiatalok integráló környezetben megvalósuló tehetséggondozó szolgáltatásokhoz történő hozzáférésének javítását szolgáló programok támogatására kiírt pályázatra ötvenöt pályázat érkezett, a nyertesek száma negyvenkettő. Figyelemre méltó, hogy a pályázók a roma művészvilágban elismert, híres előadók, művészek, szakemberek segítségével, közreműködésével tervezték és valósították meg a programokat. Ezek az ismert személyek a tehetséges gyerekek számára példaképpé válhatnak, néhány név, a teljesség igénye nélkül: Horváth Tamás előadóművész, koreográfus, mesteroktató; Csötönyi László kétszeres Kazinczy-díjas előadóművész; Rostás Farkas György József Artilla-díjas költő. A pályázatok segítettek a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű, tanulási nehézségekkel, tanulási kudarcokkal küzdő tanulók

gondolkodási és problémamegoldási sémáinak bővítésében, önismeretük, személyiségük, kommunikációs képességeik fejlesztésében. Fejlődött a résztvevők önértékelése, konfliktuskezelési technikájuk, stresszkezelésük, kreativitásuk, intelligenciájuk és érzelmi intelligenciájuk. A pályázat elősegítette, hogy kultúrájukat megőrizve hatékony kommunikációs repertoárral bővüljön mind verbális, mind nonverbális eszköztáruk; megismerjék a hatékony kommunikáció alapjait, törvényeit játékos gyakorlatokon keresztül. A tehetségnap alkalmával a tanulóknak nőtt az egymás iránti bizalma, nyitottabbakká váltak, nőtt a toleranciaszintjük. Csökkentek a személyközi kapcsolatok zavarai, erősödött a csoportkohézió.

Az országban működő közoktatási kollégiumok tehetséggondozó műhelyeinek és programjainak támogatását biztosító pályázatra ötven pályázat érkezett, a nyertesek száma harmincöt.

A közoktatási kollégiumokban működő tehetséggondozó műhelyek és programok feladata, hogy az iskolán kívüli időben lehetőséget biztosítson az ott lakó diákok számára képességeik kibontakoztatására. A kollégiumi nevelőtanárok tehetséggondozó tevékenységének javítása érdekében szükséges továbbképzésük, annak érdekében, hogy a diákok a lehető legjobb támogatást kaphassák.

A fogyatékkal élő tanulók, fiatalok integráló környezetben megvalósuló tehetségsegítő szolgáltatásokhoz történő hozzáférésének javítására szolgáló programok támogatására kiírt pályázatra huszonhárom pályázat érkezett, a nyertesek száma tizenkilenc. A programban 695 tanuló és 199 pedagógus vett részt. A tehetségsegítő programok száma nyolcvan, a tehetségsegítő rendezvények száma huszonöt volt. A koordinációt és a szakmai vezetést

általában gyógypedagógusok, pszichológusok végezték, szorosan együttműködve a tehetségfejlesztő szakemberekkel. A programok lebonyolításában az egyes tehetségeterületeknek megfelelően a tehetségsegítő gyógypedagógusok speciális szakemberekkel is együttműködtek (lovas-, futball-, aikidoedzők, versenybírók, zenészek, zeneterapeuták, népi kismesterek és iparművészek, kézművesek, táncpedagógusok és néptáncoktatók). A fogvatékkal élő fiatalok munkája nyilvánosságot kapott sportnapi versenyeken, művészeti gálakon, kiállításokon, *Ki mit tud?* vetélkedőn, tehetségnapokon és tehetségbazar programokon.

Az otthont nyújtó ellátásban, utógondozói ellátásban részesülő gyermekek, tanulók, fiatalok integráló környezetben megvalósuló tehetségsegítő szolgáltatásokhoz történő hozzáféréseinek javítását szolgáló programok támogatására kiírt pályázatra nyolc pályázat érkezett, valamennyi beérkezett pályázat támogatásban részesült. A tehetségfejlesztő programokon 677 tanuló vett részt, a résztvevők közül otthont nyújtó, utógondozói ellátásban részesülő gyermekek száma 177 fő. A tehetséggondozó rendezvények száma tizenégy, a tehetséggondozó programok száma harminchat volt. A hátrányos helyzetű fiatalok tehetségnap keretében mutatkoztak be kézműves munkáikkal, népzenei, néptánc-

tudásukkal, sportteljesítményükkel, továbbá vetélkedőkön mérették meg magukat. Táborozás során pozitív élményekhez segítettek a tehetségműhelyek résztvevőit a színjátszással, illetve a fesztiválélmények dramatikus és multimédiás feldolgozásával. A művészeti kavalád programjai, produkciói jó eszközei voltak a kapcsolatépítésnek, a résztvevők kiállításokon mutatták be magukat; „toborzó korzón” próbáltak új patrónusokat találni. Lehetőségük volt arra, hogy megismerkedhessenek „normál” közegben élő kortárs csoportokkal és őket is megismerjék, valamint tehetségüket összemérjék. Nőtt önbecsülésük, ami segíti társadalmi integrációjukat, és iskolai beilleszkedésüket. Fejlődött kudarctűrő képességük, a kommunikációs helyzetek biztosításával és a metakommunikáció felhasználásával fejlődött a kapcsolatépítés, az önbizalom-erősítés és a tehetség felvállalásának képessége.

Határon túli pályázatok

Az Ady Endre-ösztöndíj a külföldi magyar nyelvű oktatásban részt vevő kiemelkedően tehetséges, szociálisan hátrányos helyzetű tanulók támogatására címmel kiírt pályázaton 980 határon túli diák pályázott, a nyertesek száma háromszáz volt (4. táblázat).

A pályázat sikeres lebonyolításában a Nyilas Misi Tehetség Támogató Egyesület (Ko-

lozsvár), a Bolyai Farkas Alapítvány (Zenta), a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány (Beregszász) és a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége működött közre.

A pályázók megírták, hogy mire kívánják fordítani a támogatási összeget. Legtöbbször az alábbi felhasználási célokat jelölték meg: tanszerek, könyvek beszerzése, bejárás költségei, ruházkodás, különórák, tanulmányi kirándulások, felsőoktatás első félévi tandíja, számítógép, kerékpár vásárlása. A jelentős túlpályázás is mutatja a kiírás jövőbeli meghirdetésének indokoltságát.

Felsőoktatási pályázatok

A felsőoktatásban működő tehetséggondozó műhelyek, kiemelten a tudományos diákkörök támogatására vonatkozó pályázatra százharminc pályázat érkezett, a nyertesek száma harminc.

Támogatott tevékenységek az „A” kategóriára történő pályázás esetén a felsőoktatási tehetséggondozó műhelyek fejlesztése. „B” kategóriára történő pályázás esetén: Tudományos Diákköri programok támogatása. „C” kategóriára történő pályázás esetén: a felsőoktatási tehetséggondozás elismert műhelyei, kiemelten a TDK-programok országos koordinálása és fejlesztése, valamint az intézményi és intézményközi konferenciák megszervezése kapcsolatépítésre és bemutatkozásra, szakmai megmérettetésre.

„A” kategória • A szervezett rendszeres műhelyprogramokon részt vett hetven férfi és 126 női hallgató. A tehetséggondozásban részt vevő oktatók száma nyolcvannyolc, a tudományos tehetséggondozó rendezvények száma negyven. A középiskolából bekerült hallgatók tehetséggondozásba történő bekapcsolódását segítő programok száma nyolc. A középiskolából bekerülő, a beilleszkedést

segítő programokban részt vevők száma tíz. A tehetséggondozó program eredményeként megszülető publikációk száma nyolcvannyolc, a hazai konferencia-előadások száma száznyolc, a nemzetközi konferencia-előadások száma kettő. A hazai és nemzetközi előadások, a publikációk magas száma azt mutatja, hogy az elvégzett munka eredményes volt. Több pályázó kiemelte, hogy a műhelymunka eredményeként tanulmányaik befejezését követően a hallgatók MSc-képzésre vagy doktori iskolába felvételiztek/nyertek felvételt, munkát kaptak.

„B” kategória • A tudományos diákköri munkában részt vevő hallgatók száma: 148 férfi, 306 nő. A tudományos diákköri munkában műhelyvezetőként, témavezetőként, szervezőként részt vevő oktatók száma 216. A tehetséggondozó munka eredményeként megszülető TDK-pályamunkák száma 240. A középiskolából bekerült hallgatók TDK-ba történő bekapcsolódását segítő programok száma 33. A középiskolából bekerülő, a beilleszkedést segítő programokban részt vevők száma 109. A tehetséggondozó program eredményeként megszülető publikációk száma 103, a hazai konferencia-előadások száma 225, a nemzetközi konferencia-előadások száma 37. Több pályázó a beszámolójában eredményként értékelte a tanár-diák együttműködést is. A „klasszikus” eredmények (TDK-pályamunka, publikációk, konferencia-előadások) mellett egy pályázó intézmény hallgatói IKT-terveket fejlesztettek, valamint digitális bibliográfiai adatbázist építettek. Mindez azt mutatja, hogy a tehetséggondozásba bevont fiatalok a tudomány gyakorlati alkalmazásában is részt tudtak vállalni.

„C” kategória • A nyertes projekt célja a tudományos diákköri tevékenység, ezen belül az Országos Tudományos Diákköri Konfe-

	érettségiig magyar nyelven tanulók száma	támogatott pályázatok száma
Románia	66 984	176
Szerbia	12 839	40
Szlovákia	26 014	59
Ukrajna	8631	25
összesítés	114 468	300

4. táblázat

renciára benevezett pályamunkák bíraltatásához és a közoktatási és felsőoktatási tehetséggondozás közti átmenetet segítő Tehetség-híd Programhoz szükséges informatikai támogatás fejlesztése volt. A projektben mind a két online rendszer létrejött, amelyek a jövőben így jelentősen hozzá tudnak járulni a TDK országos minőségbiztosításához. A tudományos diákköri tevékenység országos koordinációját segítő rendszer felhasználóinak száma 2113, a regisztrált intézményi TDK-konferenciák száma 951.

A felsőoktatásban működő szakkollégiumok támogatására vonatkozó pályázatra negyvennyolc pályázat érkezett, a nyertesek száma huszonhét. A szakkollégiumokban folyó tehetséggondozás régóta fontos eleme a felsőoktatási tehetséggondozásnak. A szakkollégiumok munkájában részt vevő hallgatók száma 1055 (521 férfi, 534 nő), a szakkollégiumok által kidolgozott és megvalósított programok, kurzusok, képzések száma 264. A szakkollégiumi tehetséggondozó program eredményeként megszülető TDK-pályamunkák száma 104. A szakkollégiumi tevékenységgondozó program eredményeként megszülető publikációk száma 247. A program megvalósításában rendszeresen részt vevő szakemberek száma 251.

A Nemzeti Tehetségpont működésével kapcsolatos feladatok támogatása hozzájárult a tehetséggondozás Kárpát-medencei hálózatának erősítéséhez. A Nemzeti Tehetségpont tevékenysége elsősorban a tehetséggondozás disszeminációját segíti. A támogatott időszakban 237 új Tehetségpont létrehozására került sor, az adatok folyamatosan frissülnek a Géniuszportál honlapon (URL2). Folyamatosan bővült a Tehetségsegítő Tanácsok hálózata, számuk negyvenhatról hatvanötre emelkedett. A Nemzeti Tehetségpont szervezésében

került sor öt határon túli pedagógusképzésre az alábbi helyszíneken: Sepsiszentgyörgy, Beregszász, Muzslya, Szabadka, Kolozsvár. Folyamatosan történik a Kárpát-medencei Tehetségterkép frissítése (URL3). A már huszonöt kötetből álló *Géniusz Könyvtár* példányait a Tehetségpontok térítésmentesen megkapták. A könyvek elérhetők a Géniuszportál oldalról is (URL4). A honlapon is elérhetően négy, a tehetséggondozással kapcsolatos tanulmány, kutatás jelent meg (URL5).

A cikk megjelenésekor a 2012. decemberében kiírt harminc pályázati körre beérkezett 1358 pályázat értékelése, a döntésre való felterjesztés történik. A legtöbb pályázat ebben a szakaszban is a tanulmányi versenyek, a művészeti és sportversenyek támogatására, a természettudományos, matematikai és műszaki tehetséggondozó, valamint a tehetséges fiatalok felkészítését végző, kiváló programmal dolgozó alapfokú művészeti iskolák támogatását célzó pályázati kiírásokra érkezett.

A kiírt pályázatok segítséget nyújtanak a köznevelési és a felsőoktatási intézményekben folyó tehetséggondozáshoz, ezen kívül támogatják a Tehetségsegítő Tanácsokban és a határon túli tehetséggondozó műhelyekben folyó munkát is. A pályázatok révén többek között támogatásban részesülnek a hazai alap- és középfokú oktatás, valamint a szakképzés területén megrendezendő tehetséggondozó tanulmányi-, művészeti- és sportversenyek. A köznevelésben tanulók természettudományos, matematikai és műszaki kompetenciáinak elmélyítését segítő tehetségfejlesztő programokra is jelentős keretösszeg áll rendelkezésre.

A pályázati kiírások kiemelt figyelmet fordítanak a tehetséggondozás területén az egyenlő hozzáférés biztosítására, továbbá az eredmények hazai, az Európai Unió tagállai-

maival és más államokkal való megismertetésére is.

További tervek

A Nemzeti Tehetségügyi Koordinációs Fórum 2012. december 6-i ülésén megtárgyalta és támogatta a Nemzeti Tehetség Program 2013–2014. évi cselekvési programjáról szóló előterjesztést. Folytatva és megerősítve az eddigi pályázatok felhívásait, lehetőséget kell teremteni a tehetséggondozást segítő programok folyamatos megvalósítására. Támogatni kell a tehetséggondozás egyénre szabott, hatékony programjainak megvalósulását, meg kell teremteni a tehetséggondozó programok kiszámítható tervezésének feltételeit. Segíteni kell az életszakasz, illetve a környezet változása miatt támogatást igénylő tehetségeket olyan programok létrehozásával, amelyek a tehetség és a személyiség fejlesztését egyaránt szolgálják. Továbbra is fontos feladatot jelent – a gazdaság elvárásainak figyelembevételével – a munkaerőpiacon szükséges kompetenciák fejlesztését segítő programok támogatása.

A Nemzeti Tehetség Program keretében kiemelt feladat a határon túli magyarsággal való együttműködés, a hazai tehetséggondozás eredményeinek Európai Unió tagállamaiban és más államokkal való megismertetése, hazánk nemzetközi jó hírnevének öregbítése. Mindezen célok megvalósításához szükséges az Európai Tehetségközpont/European Talent Centre működésének támogatása (URL6).

dr. Szvathné dr. Szalay Márta

PhD, szakmai szolgáltatási főigazgató-helyettes
(Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet)
DrSzalay.Marta@ofi.hu

Kulcsszavak: *diákolimpia, Európai Unió, szakkollégium, tanulmányi versenyek, tehetséggondozás, tudományos diákkör*

HIVATKOZÁSOK

URL1: www.romatehseg.hu

URL2: <http://geniuszportal.hu/tehetsegterkep>

URL3: <http://geniuszportal.hu/tehetsegterkep>

URL4: <http://geniuszportal.hu/geniuszkönyvek>

URL5: <http://geniuszportal.hu/content/tanulmányok>

URL6: <http://www.talentcentrebudapest.eu/>

